

Murat Akbaş

*Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Balkan Araştırmaları Bölümü Yüksek Lisans Mezunu

Giriş

Osmanlı Devleti, kuruluşunun üzerinden daha çeyrek asır geçmeden 1323 yılında Karamürsel'in fethi ile Marmara Denizi kıyılarına ulaşmış ve Osmanlı denizcileri ilk tecrübelerini bu iç denizde kazanmıştır. Yıldırım Beyazıt devrinde 14. yüzyılın sonlarında Ege Denizi ile buluşarak gerçek anlamda enginlere açılabilme fırsatına kavuşan Osmanlı Devleti, 16. yüzyıl ortalarına gelindiğinde gerek devlet hizmetine alınan Müslüman korsanlar, gerekse ihtida ederek devlet hizmetine giren Avrupalı denizciler sayesinde denizlerde hızla söz sahibi olarak Kaptanı Derya Barbaros Hayrettin Paşa önderliğinde Akdeniz'in hâkim gücü olmuştur. Osmanlı deniz gücü Kanuni Sultan Süleyman döneminde (1520-1566) Akdeniz'in hâkim gücü konumunun yanında, nehir ve göl gibi denizlere nazaran daha sığ ve karaların içlerine nüfuz imkânı sağlayan sulardan da faydalanma stratejisini geliştirmiştir. İşte bu stratejinin eseri olan *İnce Donanma* bahriye teşkilatımızın bir parçası, donanmanın gölgede kalan yüzü olmuştur.

İnce Donanma

Nehir ve göl gibi sığ sularda kullanıldığı zamana bağlı olarak kürekli, yelkenli ve makineli olabilen, lojistik, keşif-karakol, kıyıları arası karşılıklı geçiş, muharebe ve muhabere maksatlı kullanılmış küçük boyutlu tekneler topluluğuna "İnce Donanma" denir. Osmanlı İmparatorluğu, İnce Donanma'yı ustaca kullanarak uzun yıllar özellikle Tuna Nehri'ni rakipsiz bir şekilde kontrolü altında tutabilmiştir.[1] İnce Donanma, kendi içinde Tuna Kaptanlığı, Fırat Kaptanlığı, Dicle Kaptanlığı, Nil Kaptanlığı olarak dört kaptanlığa ayrılmıştır. Daha sonra ulaşılan yeni bölgelerde de ihtiyaç nedeniyle Hazar Kaptanlığı, Kür (Ardahan) Kaptanlığı ve Faşa Kaptanlığı kurulmuştur.[2] Aşağıda, 16. yüzyılda Kanuni Sultan Süleyman döneminde faaliyette olan kaptanlıklardan bahsedilecektir.

Tuna Kaptanlığı

İnce Donanma teşkilatının en önemli kaptanlığı olarak kabul edilen Tuna Kaptanlığı, Avrupa'nın içlerine ulaşım imkânı sağlaması nedeniyle aktif harekât alanı olarak kullanılmış ve Macaristan'ın fethinden sonra iki komodorluğa ayrılmıştır. Birinci komodorluk, Tuna Nehri'nin Karadeniz ile buluştuğu noktadan başlayarak Vidin kasabasına, ikinci komodorluk ise Vidin'den Budin'e kadar olan sahayı kontrol etmiştir. Barış zamanında birbirlerinden bağımsız faaliyet gösteren komodorluklar, savaş zamanı Tuna Kaptanı komutası altında birleşirdi. Tuna Kaptanı, Silistre'de oturur gayrimuayyen dönemlerde gemileri teftişe çıkardı.[3] Barış zamanında her iki komodorluğun emrinde Tuna Nehri ve kollarında güvenliği sağlamak amacıyla on firkate ve bin kadar bahriye azabı bulunurdu.[4] Osmanlı İmparatorluğu, Macaristan topraklarında ulaşım, güvenlik ve nakliye konularında bu kaptanlıktan azami şekilde faydalanmıştır.[5]

Bizanslı yazar Dukas'ın "Tuna'da yüz Türk gemisi..." şeklinde verdiği bilgilerle desteklenen görüşe göre, Tuna Nehri'nde Osmanlı gemileri ilk kez 1439 yılındaki Belgrad kuşatması sırasında, II. Murat döneminde görülmüştür.[6] 13 Haziran 1456 tarihinde Fatih

Sultan Mehmet, Belgrad'ı almak için yüz elli bin kişilik ordusuyla hareket ettiğinde yanında Vidin'de hazırlanan iki yüz çektiriden oluşan İnce Donanma da bulunmaktaydı.[7] Ancak Tuna Kaptanlığı'nın kurulması ve yukarıda değinilen sistematığe bağlanması, Kanuni Sultan Süleyman döneminde olmuştur.[8]

İnce Donanma

Fırat (Şat) Kaptanlığı

Fırat Kaptanlığı, Şattül Arap ile Birecik arasında uzanan yaklaşık 1300 km uzunluğundaki su yolunu kapsamıştır. Kanuni Sultan Süleyman devrinde ele geçirilen bölgede ihtiyaç duyduğu gemileri temin edebilmek için tersane dahi kurulan Fırat Kaptanlığı'nın emrinde 1565 yılında yaklaşık üç yüz gemi vardı ve her gemide yetmiş kadar personel bulunmaktaydı.[9] Bölgenin güvenliğini sağlamakla görevli kaptanlığın sorumlulukları arasında Hindistan üzerinden gelen ve giden ticaretin devamlılığını sağlamakta bulunmaktaydı. Ayrıca Fırat Kaptanlığı, Safeviler ile yapılan savaşlarda cepheye lojistik destek de sağlamıştır.[10]

Dicle (Şat-Basra) Kaptanlığı

Kanuni Sultan Süleyman döneminde Bağdat'tan Basra'ya kadar Dicle Nehri'nde yaklaşık iki yüz gemi bulunmaktaydı. Burada kullanılan tekneler Fırat Nehri'nde kullanılanlara nazaran daha küçük boyuttaydı. Diyarbakır'dan Musul'a kadar "Kelek" adı verilen bir çeşit sal kullanılırken, Bağdat-Basra hattında altı düz küçük gemiler kullanılmıştır. Yaz aylarında sular çekildiğinde gemi trafiğinin devamını sağlayabilmek için Bağdat ve civarında dokuz yüz kişi, kırk gün boyunca nehir yatağını temizleyebilmek için çalışırdı. Dicle Kaptanlığı'nın görevlerinin başında savaş malzemesi taşımak gelirdi. Bölgedeki aşiretlerin yük taşıyan teknelere karşı giriştikleri saldırılardan korunmak amacıyla en az on teknedan oluşan konvoylar oluşturulurdu.[11] Dönemin en önemli savaş malzemesi olan ve devlet tarafından nakline büyük önem verilen barut Ahlat, Erciş, Bağdat, Maraş, Halep'teki imalathanelerde üretilir ve nakliyatı Dicle Kaptanlığı sorumluluğunda yürütülürdü.[12]

Nil Kaptanlığı

Mısır'a hayat veren Nil Nehri'ndeki kaptanlık Mısır'ın Yavuz Sultan Selim tarafından fethedilmesinin ardından kurulmuştur. İlk kaptanı Aydın Reis'tir. Bu kaptanlık Nil Nehri'nin geniş ve tekne hareketleri için uygun yapısında oluşan yoğun ticari trafiğin emniyetini sağlamak için kurulmuştur.[13]

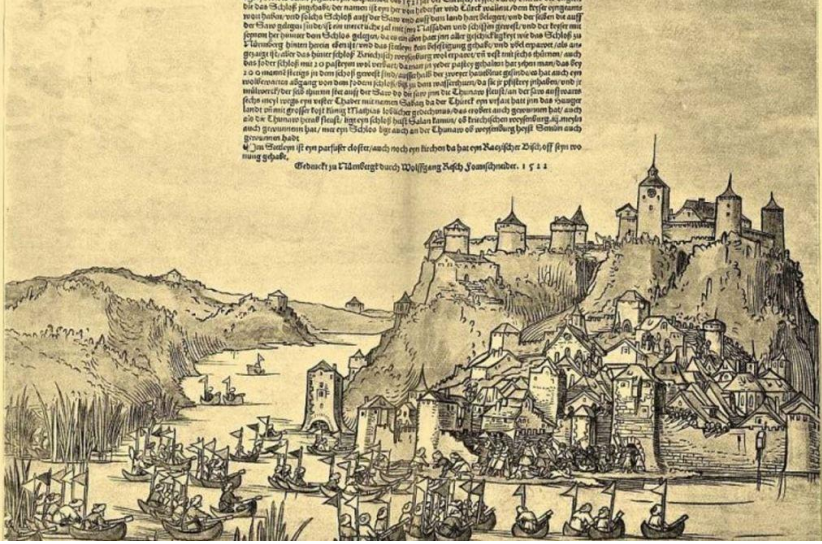
İnce Donanma'da Kullanılan Gemiler

Kullanım alanları nehir ve göller olan tekne çeşitleri; Aktarma, Brolik, Akabe, Kıyase, Cerim (Cerm), Gırab (Gırlaç), Topçeker Gemisi, Kancabaş, Karamürsel, Şayka (Çayka), Kırlangıç, Uskuna, Şehtiye (Şitye), Çamlıca Kayığı (Çam Gemisi), Şalopa (Şalope, Çalope), Şahtur (Şehtur, Meşhuf), Çekeleve (Çekelve, Celbe), Perkende (Pergende, Birgende, Pergandi, Perendi), Brik (Brig), Fırkate, Kalite (Kaliyata), Ateş Kayığı, Navi, Üstüaçık (Açıkı Tuna), At Kayığı, Tonbaz (Dombaz), Duba, Kelek, Filika, Sandal, Piyade Kayığı, Kotra, Kik, Gambot, Gulet, İşkampavya, Pink, Mistika, Galyot, Geç Kayığı, Uçurma, Zarbona, Çernik Kayığı, Avizo, Salapurya, Gabar, Taş Gemisi, Menzil Kayığı, Celiye, Borazan olarak sayılabilir.

Ayrıca bazı araştırmacılar yapılarından dolayı; Marmara Kayığı, İzmir Kayığı, Su Kayığı, Kütük, İnebolu Kütüğü, Gagalı, Pereme Kayığı, Tuz Kayığı, Vardakosta, Trandil, Taş Gemisi, Funda Kayığı, Çete Kayığı, Varna Beşlisi ve Alamana Kayığı'nı da İnce Donanma tekneleri arasında saymışlardır.

Belgrad'ın Fethi ve İnce Donanma

30 Eylül 1520 tarihinde tahta çıkan Kanuni Sultan Süleyman, Osmanlı İmparatorluğu'nun genişleme istikametini yediden batıya çevirmiştir.[14] Kanuni Sultan Süleyman'ın ilk hedef olarak Macaristan'ı belirlemesinin başlıca nedenleri; dini motiflerle motive olması, Kosova Zaferi'nden beri bu topraklara sefer düzenlenmemesi, Macar Kralı'nın ödemesi gereken vergiyi ödememesi[15] ve kendisine uyarı maksadıyla gönderilen elçinin öldürülmesi olarak gösterilebilir. 1521 yılında Belgrad'a yapılacak yürüyüşten önce Tuna ve Sava nehirleri yakınlarındaki Semendire (Smederova), Zvornik ve Vidin Sancak beylerine nehirlerin üzerinden geçiş amacıyla gerekli gemilerin yapılması emri verilmişti. Emre istinaden süvari alaylarının nehir üzerinden geçmesi için 400 gemi yapılmıştır. Kanuni, Sadrazam Piri Mehmet Paşa'yı Belgrad'ı kuşatması için görevlendirdiği sırada 50 gemiden oluşan İnce Donanma'yı da ileri sevk etmiştir. Belgrad'a saldırı için yapılan hazırlıkları dikkatle izleyen Venedikli haberciler 8 Mayıs 1521 tarihinde, silahlarla donatılmış 16 gemi ve Reis Yanişmend'in komutasında her türlü savaş malzemesiyle dolu 50 geminin Tuna Nehri üzerinden yola çıktığını bildirmiştir.[16]

Belgrad'ın Fethi

Payitahtta hazırlıkların tamamlanmasını müteakip 18 Mayıs 1521'de Kanuni Sultan Süleyman komutasındaki ordu ileri harekete geçerek aynı gün Halkalı Pınar mevkiinde konaklamıştır. 28 Mayıs'ta Edirne Ada Çayır'a ulaşılmış ve burada divanlar kurularak seferle ilgili konular görüşülmüştür. Edirne'de beş gün konaklanmış ve Tatarköyü, Hisarlı, Sazlıdere, Göçerioğlu, Altunçayır güzergâhı takip edilerek 8 Haziran 1521'de Filibe'ye varılmıştır. Buradan hareketle 23 Haziran'da ordunun erzak ihtiyacının karşılanacağı Sofya'ya ulaşılmıştır.[17]

Kanuni Sultan Süleyman'ın asıl amacı doğrudan Macar Kralı II. Layoş üzerine yürümek olmasına rağmen toplanan savaş meclisinde vezirleri Belgrad Kalesi'nin öneminden bahsetmiş, böyle güçlü bir kalenin içindeki kuvvetli birliklerle arkada bırakılmasının ordunun bekasını tehlikeye düşüreceğini öne sürmüştür. Bunun üzerine Kanuni Sultan Süleyman kararını Belgrad'ın fethine öncelik verilmesi yönünde değiştirmiştir. Ayrıca bu sırada Gazali İsyanı'nı bastırmak için Şam'a giden askerlerle, Karadeniz bölgesinden gemilerle Tuna Nehri yoluyla gelen askerler Sava Nehri'ni yirmi gün içinde geçerek orduya katılmıştır.[18]

Osmanlı orduları önce Şabaç, Zemun ve Slani Kamen'i ele geçirmiş, Berkasovo, Kamenice, Vrdnik ve Mitroviça kendiliğinden teslim olmuştur. Bu sayede Belgrad'ın stratejik kuşatması tamamlanmış ve yardım yolları kesilmiştir.[19] Kara ordusunun harekâtını desteklemek için Tuna Nehri'nde, İnce Donanma gemileri ile hisar ve kaleler baskı altına alınmıştır.[20] Kanuni Sultan Süleyman, merkez ordusunun başında Ağustos 1521 tarihinde otağını Zemlin yakınlarında kurmuş ve kenti muhasara emrini vermiştir. Muhasara planına göre; şehrin güney kısmı Piri Paşa, Tuna Nehri tarafı Ahmet Paşa tarafından kuşatılmış, kalenin kuzeyindeki adaya da kuvvetler çıkarılmıştır. Daha evvel kenti kuşatan II. Murat ve Fatih Sultan Mehmet güneyden ve doğudan saldırırken ağırlık merkezini şehrin güçlü yanı olan kuzeye vermelerine karşın Kanuni saldırının ağırlık merkezini şehrin zayıf yönü olan güney olarak belirlemiştir. İnce Donanma ile Tuna Nehri'ni her türlü yardıma kapamış ve şehrin güneyinde kalan kale ve kulelere saldırmıştır.[21]

Kuşatma devam ederken Macar Kralı'nın şehre yardım gönderme hazırlığında olduğunu öğrenen Kanuni Sultan Süleyman, birkaç gemiyi silahlarla donatarak ve 500 kadar yeniçeri ile takviye ederek Budin'e doğru göndermiştir. Ordu 8 Ağustos 1521'de top atışıyla dövdüğü surlarda açtığı gediklerden dış kaleye girmeyi başarmış, iç kalenin direnişi 29 Ağustos'a kadar devam etmiştir.[22] Gece gündüz toplanan kalede kesin sonuç elde edilemeyince iş lağımçı birliklerine kalmış ve lağımçı birliği kalenin en büyük kulesinin

altına lağım açarak kuleyi havaya uçurmayı başarmıştır.[23] 30 Ağustos 1521 tarihinde kale anahtarları savunucuları tarafından teslim edilmiş, aynı gün Kanuni Sultan Süleyman Belgrad'a girmiştir.[24] Sultan 18 Eylül'e kadar kaldığı şehirden ayrılırken tamirat, cami, mescit ve imarethane gibi hayır müesseselerinin inşası için yirmi bin altın tahsis etmiştir.[25] Kale komutanlığına Bali Bey'i getirerek emrine üç bin yeniçeri ile istihkâmların onarım işlerinde görevlendirilmesi için yirmi bin Ulah bırakmıştır. Belgrad'ın düşmesi neticesinde Sirmi, Bariç, Perkos, Salankamen, Mitroviç, Karloviç ve Uyluk gibi müstahkem mevkiiler de kendiliğinden Osmanlı Devleti'nin idaresini kabul etmiştir.[26]

Belgrad'ın fethi tamamlandıktan sonra burada bir de tersane kurulmuştur. Bu tersanede özellikle Avusturya ile yapılan savaşlarda kullanılmak üzere yüzlerce filika ve küçük gemi inşa edilmiştir.[27] Osmanlı İmparatorluğu kuzeye doğru genişlemeye devam etmesine rağmen Belgrad askeri olarak önemini korumuştur. Stratejik önemi bulunan kale 17. yüzyılda Osmanlı askeri seferlerinin sıçrama noktası görmüş ve yüzyılın sonlarına kadar mühimmat ve yiyecek deposu olarak kullanılarak Tuna ve Sava nehirlerinde İnce Donanma kullanılarak kuzey bölgelerindeki seferler lojistik olarak desteklenmiştir.[28]

Belgrad'a yardımın ulaşmasını engellemekte, ağır araçların ve savaş ağırlıklarının taşınıp savaş bölgesine aktarılmasında, askeri birliklerin bir kıyıdan diğerine taşınmasında ve filodaki topçu kuvvetlerinin nehir tarafından yaptıkları katkılarıyla şehrin 1521 de ele geçirilmesinde İnce Donanma önemli bir rol oynamıştır. Türklerin ellerine geçtikten sonra Belgrad, Panonya vadisine ve Budin ile Viyana'ya doğru örgütlenen tüm eylemler için bir askeri kamp olmuştur. Macaristan'a düzenlenen altı büyük saldırı sırasında, Kanuni Sultan Süleyman'ın yanında Belgrad limanından çıkan Tuna filosu da bulunmuştur.[29]

Kanuni Sultan Süleyman'ın Resmedildiği Bir Tablo

Budin'in Fethinde İnce Donanma

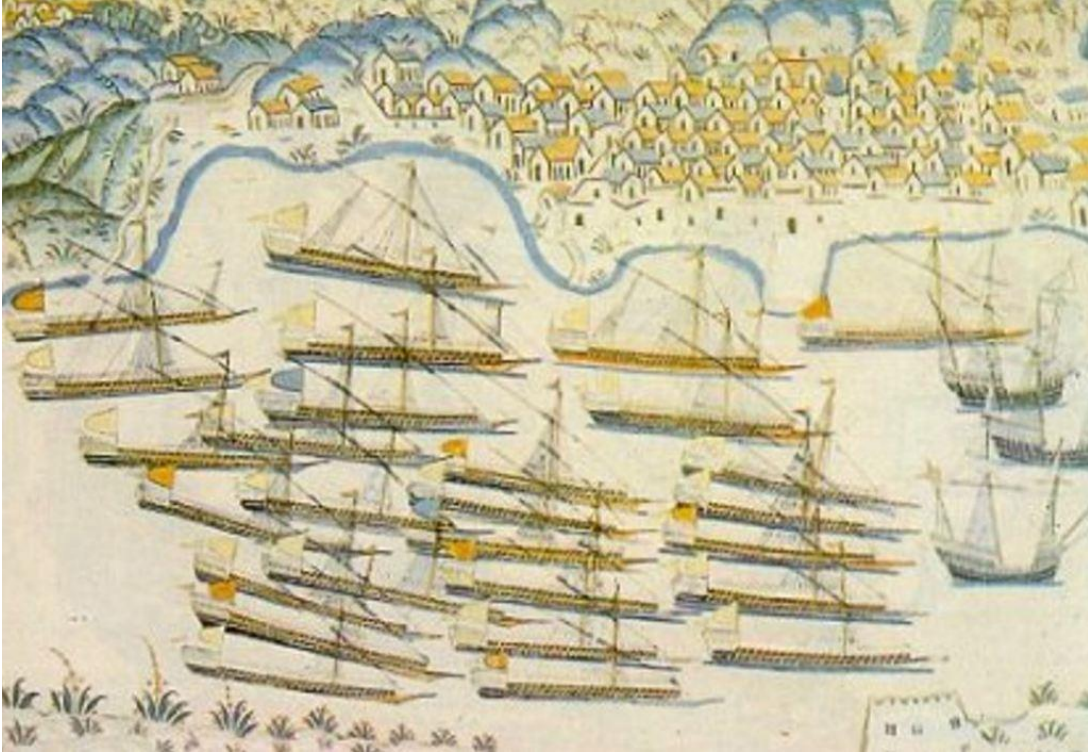
Budin'in fethi Tuna Nehri'nin kontrolünün tamamen sağlanması için Osmanlı İmparatorluğu adına büyük önem arz etmekteydi. Mohaç Meydan Muhaberesi sonrasında şehrin anahtarları Kanuni Sultan Süleyman'a sunulmuş, sultan 23 Eylül 1526 tarihine kadar kaldığı şehirden

ayrılırken birçok Macar soylusunun itirazına rağmen Erdel asillerinden John Zapolya'yı Kral ilan etmişti.[30] Zapolya 1540 tarihinde ölünce taht kavgaları başladı. Bir tarafta Zapolya'nın oğlunu tahta geçirmek isteyen annesi İsebella, diğer tarafta tahtın kendine ait olduğunu iddia eden Avusturya veliahdı I. Ferdinand bulunmaktaydı. I. Ferdinand iddiasının temeli ölümünden önce Zapolya ile yaptığı anlaşmaya dayandırılmıştı. Anlaşma Zapolya'nın erkek varisi olmayacağı varsayımına dayanılarak yapılmış olmasına rağmen ölümünden kısa bir süre önce doğan oğlu nedeniyle geçersiz sayılmıştı. İş bu gizli anlaşma Kanuni Sultan Süleyman'a ulaştırılmış ve Budin'in fethi muhtemelen bu haber üzerine kararlaştırılmıştı.[31]

Zapolya'nın ölümü üzerine I. Ferdinand krallığın kendisine verilmesi için İstanbul'a elçi göndermiştir. Laczky isimli elçi Babıali'de görüşmeler yaparken İsabella'nın elçileri Werböczi ve Serski'de gelerek I. Ferdinand'ın Macaristan'a girdiğini ve Budin'in zaptına çalıştığını söylemişlerdi. Bunun üzerine Rumeli Beylerbeyi Hüsrev Paşa ve III. Vezir Mehmed Paşa'ya Budin'e yürümleri emredildi. I. Ferdinand, seksen bin kişilik ordusuyla Budin'i kuşatmış, Peşte ve Vişegrad kalelerini ele geçirmişti. Hüsrev Paşa ve Mehmed Paşa 10 Temmuz 1541'de Budin'e vardılar. Ancak ordunun tüm çabalarına rağmen düşmanı istihkâmlarından çıkaramadılar. Bu esnada Tuna Kaptanı Kasım Bey, Peşte şehrini zapt etti. Osmanlı kuvvetlerinin yaklaştığı haberleri üzerine düşman askerlerinin kimisi karadan kimisi de Tuna Nehri üzerinden kaçarak Budin'i terk etmiştir. Kanunî Sultan Süleyman orduyla 29 Ağustos 1541'de Budin'e vararak fethi tamamlamıştır. Osmanlı'nın Budin'i alması Macarlar için Mohaç'tan sonraki en büyük felaket olarak da nitelendirilmektedir.[32]

Bu sefer esnasında Belgrad'tan hareket eden Kasım Paşa komutasındaki Tuna Filosu, Budin önlerinde Avusturya filosu ile çarpışmıştır. Bu çarpışmada düşman filo komutanı Yerolim Zadranin ölmüş, filosu da ağır kayıplara uğramıştır. Söz konusu savaşta Kasım Paşa 600 esir almışsa da sultanın emri ile tamamını yok etmiştir.[33]

Budin fethedildikten sonra da Tuna Kaptanlığı'nın ana üssü Belgrad olmaya devam etmiş ve Budin'deki nüfus artışına katkıda bulunmamıştır. Bu fetih sonucunda Macaristan I. Ferdinand'ın kontrolünde kalan bölge, İsebella'nın oğluna bırakılan Erdel ve doğrudan Osmanlı Devleti yönetiminde kalan topraklar olarak üçe ayrılmıştır.[34] Kanuni Sultan Süleyman, Macar asıllı Süleyman Paşa'yı Budin Beylerbeyliği'ne atamış ve emrine de 4.500 asker ve birkaç yüz denizci vermiştir.[35]

Budin'in Fethi

Sonuç

Bilinen tarihleri Orta Asya ilerine dayanan Türklerin denizlerle tanışması 11. yüzyıl sonlarına doğru Emir akabey'in Ege kıyılarına ulaşması ile olmuş ve çok kısa zamanda burada bir filo meydana getirilmiştir. Bu filonun meydana getirilmesi Türklerin değişen şartlara hızla uyum sağladıklarını göstermesi açısından dikkate değerdir. Osmanlı İmparatorluğu ise denizlerle Marmara Denizi kıyısındaki Karamürsel'in fethi ile tanışmıştır. Fethedilen yerlerde bulunan tersane ve gemilikler onarılarak donanma teşkilatına dâhil edilmiş ancak tarihi miras olarak karasal yayılcı kültüre sahip olan Osmanlı İmparatorluğu'nda ilk yıllarda denizcilik kültürünün oluşum ve gelişimi ağır olmuştur.

İstanbul'un fethiyle hız kazanan genişlemenin sonucunda ele geçen toprakların korunması için yeni bir güce yani donanmaya ihtiyaç artmış ve geliştirilmesine hız verilmiştir. 15. yüzyılda orduların ağırlıklarının en süratli ve ekonomik olarak su yolları sayesinde nakledilmesinden dolayı Kanuni Sultan Süleyman devrine kadar donanma ordunun tamamlayıcı gücü olarak kabul edilmiştir. Oysa donanma kara ordusunun desteğine doğrudan bağımlı olmaması nedeniyle başlı başına bir fetih gücüdür. Aksine kara ordusu denizaşırı harekât veya kıyı bölgelerine yakın harekâtlarda her zaman donanma desteğine ihtiyaç duymuştur.

Kanuni Sultan Süleyman 1520'de tahta çıktığında Osmanlı fetih hareketine yeni bir ivme kazandırmıştır. 15. yüzyılın başlarından itibaren gelişmeye başlayan Osmanlı donanma teşkilatı Akdeniz'deki en büyük rakipleri olan Venedikli denizcilerin tecrübelerinden faydalanarak büyük gelişme göstermiştir. Kanuni dönemin en büyük denizcisi olan Barbaros Hayreddin'e Osmanlı donanma teşkilatını emanet etmesi denizcilik tarihimiz açısından dönüm noktası olmuştur. Kanuni döneminde zirveye ulaşan denizciliğimiz incelendiğinde ele geçirilen topraklardaki nehir ve göl gibi denizlere nazaran daha sığ sularda da özellikle ulaşım ve lojistik destek amaçlı kullanılan bazen de muharip unsur olarak da kullanılan yeni bir oluşuma gidildiği görülmüştür. Bu oluşum İnce Donanma olarak adlandırılmıştır.

Muharip olarak da kullanılan İnce Donanma unsurları özellikle Avrupa içlerine yapılan seferlerde Tuna Nehri ve kolları üzerinde köprü kurmada ve kurulan köprülerin korunmasında yararlılık göstermiştir. Belgrad'ın fethinde taşıdıkları toplar ile kalenin güneyinde ve Tuna kıyısında kalan kule ve düşman bölgelerine taarruzda kullanılmıştır. Budin'in fethinde ise bir deniz muharebesine katılmış ve muharebede Avusturya filosu mağlup edilmiştir. Sonuç olarak İnce Donanma Osmanlı denizciliğinin gelişimine paralel bir gelişim göstermiş, Osmanlı donanmasının altın çağı olan 16. yüzyılda özellikle Tuna Nehri ve kolları üzerinden Macaristan başta olmak üzere Avrupa içlerine yapılan akınlarda başarıyla kullanılmıştır. Bu durum bizlere Türklerin ihtiyaçlardan doğan durumlara karşı ani reaksiyon gösterebildikleri ve devlet yapısında ki örgütlenme yeteneklerini bu alanda da başarıyla kullandıklarını göstermiştir.

Dipnot

- [1] Zeki Arıkan ve Lütfü Sancar, *Türk Denizcilik Tarihi*, Cilt-II, Deniz Basımevi Müdürlüğü, İstanbul 2009, s. 39.
- [2] Rasim Ünlü, *İnce Donanma*, Deniz Basımevi Müdürlüğü, İstanbul 2005, s. 3.
- [3] Rasim Ünlü, a.g.e., s. 11.
- [4] İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Devleti'nin Merkez ve Bahriye Teşkilatı*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1988, s. 403.
- [5] Zeki Arıkan ve Lütfü Sancar, a.g.e., s. 42.
- [6] Rasim Ünlü, a.g.e., s. 11.
- [7] A.g.e., s. 20.
- [8] A.g.e., s. 25.
- [9] Zeki Arıkan ve Lütfü Sancar, a.g.e., s. 42.
- [10] Rasim Ünlü, a.g.e., s. 152.
- [11] Zeki Arıkan ve Lütfü Sancar, a.g.e., s. 42.
- [12] Rasim Ünlü, a.g.e., s. 156.
- [13] Zeki Arıkan ve Lütfü Sancar, a.g.e., s. 48.
- [14] Selim Aslantaş, *Belgrad-ı Dârü'l-Cihâd, Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları*, Sayı:15, Ankara 2011, s.23.
- [15] Şefaettin Severcan, *Kemal Paşazade: Tevarih-i Al-i Osman X.Deftter*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1996, s. C-CI.
- [16] Rasim Ünlü, a.g.e., s. 35.
- [17] Selim Aslantaş, a.g.e., s.25.
- [18] Şefaettin Severcan, a.g.e., s. CII.
- [19] Rasim Ünlü, a.g.e., s. 36.
- [20] Selim Aslantaş, a.g.e., s. 25.
- [21] Rasim Ünlü, a.g.e., s. 36.
- [22] Rasim Ünlü, a.g.e., s. 37.
- [23] Yaşar Yücel, *Kanuni ile 46 Yıl*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1991, s. 19.
- [24] Şefaettin Severcan, a.g.e., s. CIII.
- [25] Rasim Ünlü, a.g.e., s. 37.
- [26] Joseph Von Hammer, *Osmanlı Devlet Tarihi*, Melisa Matbaacılık, İstanbul 2008, s. 401.
- [27] Selim Aslantaş, a.g.e., s. 29.
- [28] A.g.e., s. 29-30.
- [29] Rasim Ünlü, a.g.e., s. 37.
- [30] A.g.e., s. 49.

- [31] Mustafa Işık, Mohaç Savaşı ve Budin'de Osmanlı Hakimiyetinin Tesisi Meselesi, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt 5, Sayı: 22, Yaz 2012, s. 276.
- [32] Yasemin Altaylı. *Osmanlı Döneminde Budin*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, 2008, s. 37-39.
- [33] Rasim Ünlü, *İnce Donanma*, s. 50.
- [34] Ahmet Rasim. *Osmanlı Tarihi Cilt-1*, 1.Baskı, İstanbul 2014, s. 124.
- [35] Mustafa Işık, *Mohaç Savaşı...*, s. 277.

Kaynakça

- Altaylı, Yasemin. *Osmanlı Döneminde Budin*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, 2008.
- Arıkan Zeki, Sancar Lütfü, *Türk Denizcilik Tarihi Cilt-2*, Deniz Basımevi Müdürlüğü, 1. Baskı, İstanbul, 2009.
- Aslantaş, Selim. *Belgrad-ı Dârü'l-Cihâd*, *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları*, Sayı: 15, Ankara 2011.
- Bostan, İdris. *Osmanlı Bahriye Teşkilatı: XVII. Yüzyılda Tersane-i Amire*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 2003.
- Bostan, İdris; Özbaran, Salih. *Türk Denizcilik Tarihi Cilt-1*, 1.Baskı, Deniz Basımevi Müdürlüğü, İstanbul 2009.
- Çelebi, Katip. *Tuhfetü'l-Kibar Fi Esfari'l-Bihar*, 1.Basım, Kabalcı Yayınevi, İstanbul 2007.
- Hammer, Joseph Von. (Çev.: Mehmet Ata) *Osmanlı Devlet Tarihi*, 1.Baskı, Melisa Matbacılık, İstanbul 2008.
- Işık, Mustafa. Mohaç Savaşı ve Budin'de Osmanlı Hâkimiyetinin Tesisi Meselesi, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt 5, Sayı: 22, Yaz 2012.
- Öcal, Yüksel. *Kürek ve Yelken Döneminden Günümüze Türk Bahriyesi*, 1.Baskı, Deniz Basımevi Müdürlüğü, İstanbul 2008.
- Rasim, Ahmet. *Osmanlı Tarihi Cilt-1*, 1.Baskı, Morpa Ofset, İstanbul 2014.
- Severcan, Şefaettin. *Kemal Paşazade: Tevarih-i Al-i Osman X.Defters*, 1.Baskı, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1996.
- Uzunçarşılı, İsmail Hakkı. *Osmanlı Devletinin Merkez ve Bahriye Teşkilatı*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1988.
- Ünlü, Rasim. *İnce Donanma*, Deniz Basımevi Müdürlüğü, İstanbul 2005 Taneri, Aydın. *Osmanlı Kara ve Deniz Kuvvetleri Kuruluş Devri*, 1.Baskı, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1988.
- Tarakçı, Nejat. *Sömürgecilikten 21. Yüzyıla Deniz Gücü Mücadelesi*, Deniz Basımevi Müdürlüğü, İstanbul 2009.
- Yücel, Yaşar. *Kanuni ile 46 Yıl*, 2.Baskı, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1991.